AKBABA

— Önce sessiz sessiz oturdu..
Sonra, havadan atmağa başladı..
Nihayet, birdenbire hücuma geçti!
— İngiltereden mi bahsediyorsun, nişanlından mı?

SAYI 10

İÇİNDEKİLER

İYİMSERLİK
Yusuf Ziya ORTAÇ

BU HARBİN DOĞURDUĞU HASTALIKLAR!
Dr. Kemal Saracoğlu

HAZIM'IN SANAT DEĞERİ
Reşat Nuri Güntekin

BİR BÜYÜK ÖLÜYÜ
Şükûfe NİHAL

TATLI KURUNTU
Akagündüz

İNSANCI ŞAİRLER
Yusuf Ziya ORTAÇ

BÜYÜK MAÇ!
Akbaba

Karikatür müsabakasının neticesi
Roman - Şiir - Mizah

20 KURUŞ

AKBABA

PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR,
SİYASÎ, FİKİR, SANAT, MİZAH
MECMUASI

SAHİBİ:

Yusuf Ziya ORTAÇ

İDAREHANE
İstanbul, Ankara caddesi, No. 47
Telefon: 22129

ABONE
Türkiyenin her tarafı için:
Seneliği 1000, altı aylığı 500, üç aylığı 250 kuruş.
Yabancı memleketlere: Seneliği 2000, altı aylığı 1000, üç aylığı 500 kuruş.

11 Mayıs, 1944 — Perşembe

Sayı: 10

Gelecek Sayıda:

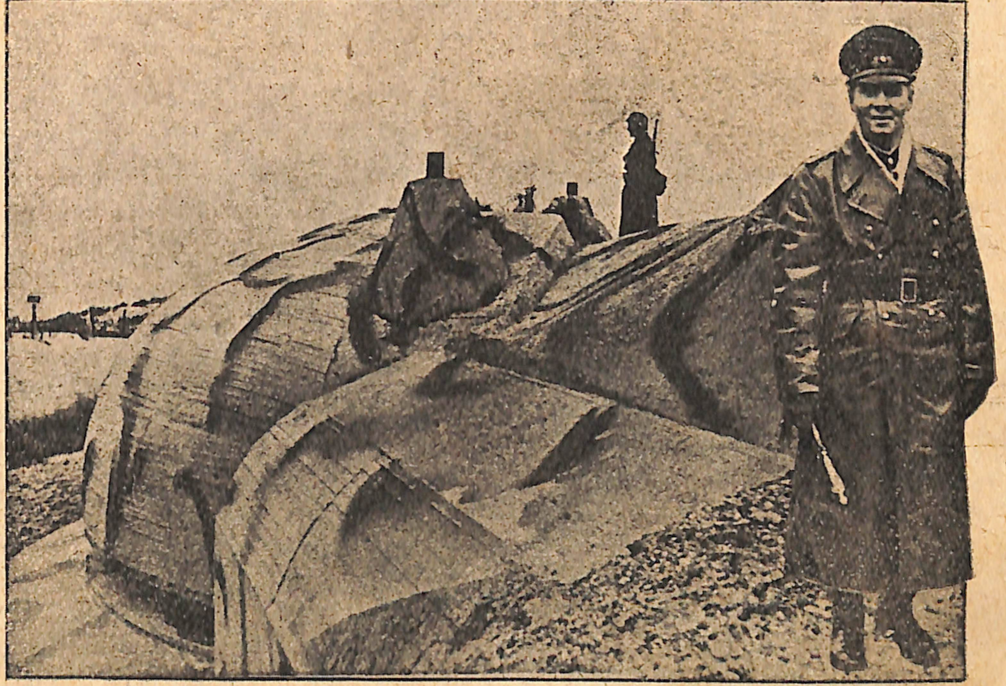
Kepaze Olduk!

Yazan:

F. CELÂLETTİN

En kıymetli hikâyecimiz F. Celâlettin'in bu nefis hikâyesini gelecek sayımızda okuyacaksınız.

Büyük Maç!

Mareşal Rommel: İstilâya karşı, batı kıyılarında hazırlanan Alman tahkimatı önünde...

Dört yıldır dişlerini, tırnaklarını bileyen İngiltere, artık tam formundadır. Gonk neredeyse vuracak ve neredeyse, Avrupa sahnesinin en yaman maçını seyredeceğiz.

İlk ravnd'ını, Anglo-Sakson hücumu ve Alman müdafaasile geçeceğini bu işin ustaları haber veriyor.

Boks, eski Türk güreşleri gibi, yenesiyedir. Onun için sayı hesabile galip mağlûp yok. Bir taraf, mutlaka nakavt olacak!

Büyük maçın tarihini kimse bilmiyor. Fakat, bütün hazırlıklardan bir şey anlıyoruz: Döğüş yakındır.

Bu tarihin on mayıs olduğunu söyliyenler var: Dönkerk hezimetinin yıldönümü.

Eğer, bu hissî tahmin doğru ise, döğüş, siz bu satırları okurken başlamış demektir.

Yukarıki resimde, Mareşal Rommel ile Alman hazırlıklarından bir parça görüyorsunuz: Demir, çelik, çimento, taş, zırh, ne varsa, Avrupa müdafaası için hepsi asker zekâsının ve harb fenninin emrinde kullanılmıştır.

Buna karşı, son hızını alan Anglo-Sakson hazırlığı da, binlik tayyare kafilelerinin geceli gündüzlü bombardımanlarile bu müdafaa tertiplerini çökertmeğe çalışıyor.

Almanyanın, bu korkunç harb oyununda, varını yoğunu batıya sürerek:

— Rest!

Demeğe hazırlandığını görüyoruz. Doğu sahnesindeki bütün kazançlarını feda etmek bahasına!...

Bu kanlı kumarın alâhotörü İngiltere:

— Gördüm!

Dediği dakikada, bir dünya yıkılacaktır.

Evet, bir dünya yıkılacaktır. Artık bu kanlı çöküntüyü kimse durduramaz. Diyelim ki, yıkılan dünyanın altından yeni, mesut, aydın bir dünya doğsun:

Zekâsı hayır için işliyen, kalbi şefkatle, iyilikle çarpan bir dünya...

Kimbilir, belki de Fikretin hakkı vardır:

Bazan felâketin de
olurmuş hayırlısı!

AKBABA

HER HAFTA

İyimserlik

Kötümser olmak için, el şakakta, alın, dünya çapında üzüntülerle satır satır kırışmış, derin düşüncelere dalmağa hacet yok. Bir gazete açınız ve rastgele bir kaç başlık okuyunuz, bir kaç fotoğraf seyir ediniz, yeter :

Yunanistanda açlık ! .. Bükreşe ağır bir hava hücumu ! .. Berlin tanınmaz hale geldi ! .. Harp daha çok uzayacak ! ..

Sonra, sıska kemikleri üstünde bolarmış derileri sallanan işgal altı topraklarının aç çocukları; yıkılmış bir şatonun zengin enkazı altından çıkarılan yaralı bir ihtiyar ; yirmi yaşın altın güzelliğini siyahlarla çerçevelemiş bir dul ! ..

Gözlerimizi kendi dünyamıza çevirirsek, yine kara haberlerin düşman taburu, ruh sınırlarımızdan içeri hücum edecektir : Piyasa vurguncuları, ideal bozguncuları, seyahat kundakçıları !

Fakat bu içli dışlı kötümserlikten kurtulmak için de yine elinizdeki gazetelerin sütunlarına bakmak yeter :

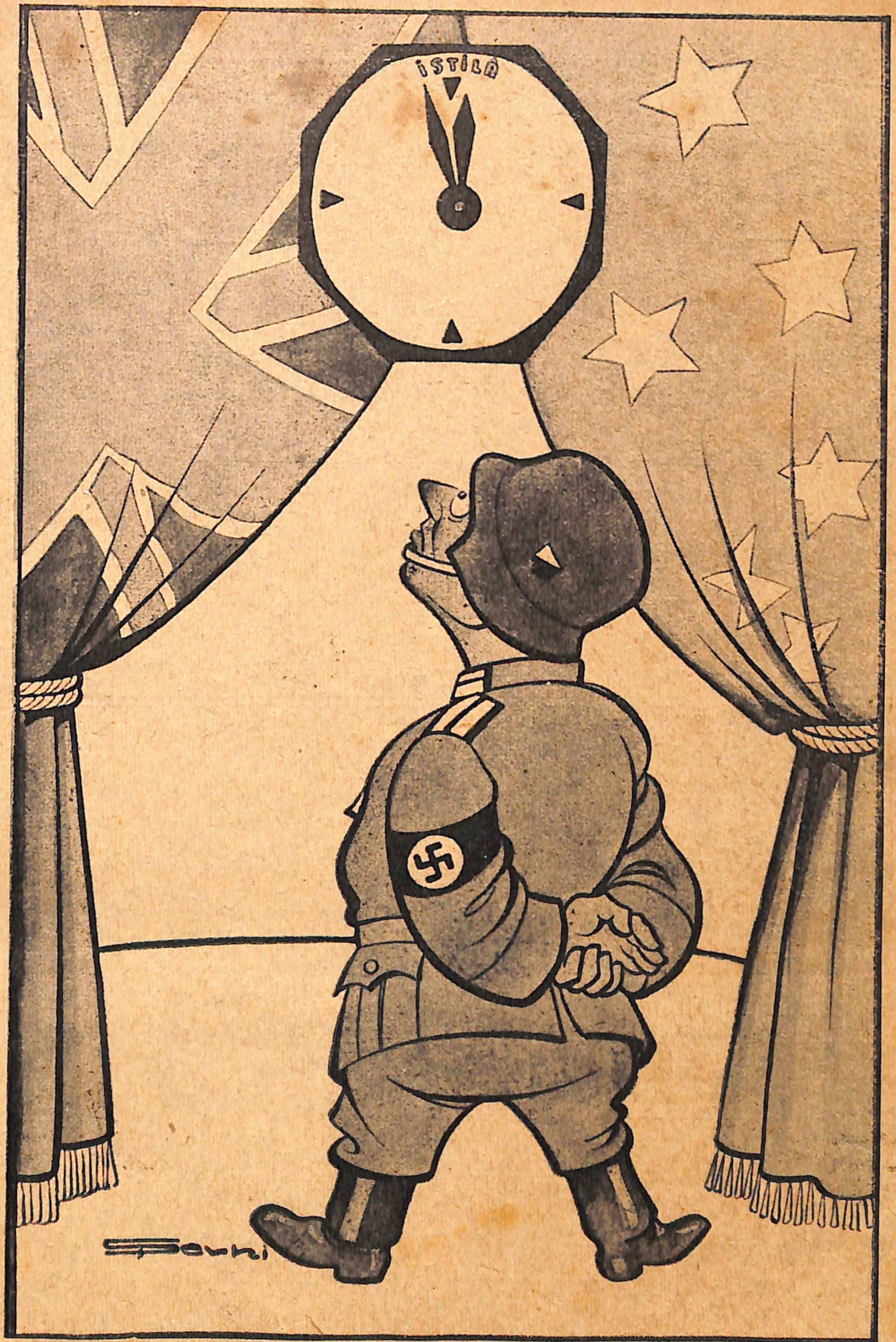
Ulus'un bir kaç gün evvelki sayısında, köy enstitülerine ait sahifalar dolusu fotoğraflar gördüm : ellerinde çalgıları, dillerinde türküleriyle bir dağ orkestrası . . . Kızgın demire şekil veren bir tarla çocuğu . . . Sahnede, çıktığı rolün hüviyetine bürünmüş bir köylü genç . . .

Yarının köyünü, hayır, yarının yeni, ileri, aydın Türkiyesini işte bu çocuklar yaratacak : Bu çocukların kazması, küreği, orağı, malası, çekici . . .

Yarının köyünü, yarının Türkiyesini mi dedim ? . . Hayır, bir millet hayatında üç yıl, beş yıl, yarın denecek kadar bile uzak değildir.

Dağlar ağarmağa başladı. Sabah oluyor. Hepimize gün aydın !

Yusuf Ziya ORTAÇ

İSTİLÂ SAATİ

Alman — Yine mi durdu, nedir ?.. Bir türlü çalmıyor !

Lûtfi Kırdar Güreş Müsabakası

Gazetelerde şöyle bir ilân okuduk : 7 Mayıs Pazar günü, fatih güreş klübünde, İstanbul Vali ve Belediye reisi Lûtfi Kırdar Greko-Romen güreş müsabakaları başlıyacakmış !

Eh, yakışır da doğrusu : Maşallah kıymetli valimizde boy bos yerindedir. Kilolarını bilmiyoruz amma her halde Çoban Mehmetten pek aşağı kalmazlar. Esasen kendilerine öyle ufak tefek çocuklarla değil, ağır sıkletlerle el ense etmek yakışır. Bilhassa vurguncularla sıkı bir mücadeleye başlanırken, Sayın Lûtfi Kırdanın güreş müsabakalarına hazırlanmaları hususi bir mana taşıyor.

Herhalde, Muhterem Vali ve Belediye Reisimizin karşılarına çıkacak hasımlara çelme takmak, tırpan atmak, kündeden atlatmak ve nihayet sırtını yere getirmek gibi önemli oyunlarda büyük maharetler göstereceğinden eminiz.

Akbaba kendilerine muvaffakıyetler diler.

Bu Harbin Doğurduğu Hastalıklar

Harb, insanı rahat döşeğinden, tatlı yemeğinden, kurulmuş yuvasından alıp bin bir mihnet içinde aç, sefil, uykusuz, kötü durumlarda yaşamıya mecbur eden zorlu bir hareket olduğundan başka, geride kalanların da yokluklar, bin bir musibetlerle karşılaşması demektir. Bütün bunlar mevcut hastalıkları arttırmak, mikropların salgınlar yapmasına sebep olmak gibi bir çok felâketlere yol açar. Eski harblerde böyle felâketli hastalık salgınları olmuştur. Yakın bir tarihe göz atarsak Kırım muharebesine iştirak eden üçyüz bin kişilik Fransız ordusunun, başkumandanı da dahil olmak üzere dörtte biri hastalık yüzünden yok olmuştur. Diğer müttefik ordularını muhasım vaziyette olan Rus ordularının da hali bu idi. Halbuki döğüşün öldürdüğü bunun dörtte biri idi.

Balkan harbinin, bir numaralı dünya harbinin de hastalık ve açlık yüzünden öldürdükleri, kurşun ve topun öldürdüğünden kat kat üstündür. İçinde bulunduğumuz harbde de her iki taraf muhasım ordular en yeni ve fennî, sıhhî vasıtalarla mücehhez olmalarına rağmen hayli kurbanlar vermişlerdir. 1941 - 1942 kışında tifüsün neler yaptığını adet zikretmeksizin Alman tıb mecmuaları yazıyorlar. Afrika savaşlarında da iki taraf orduları, ana yurtlarına uymıyan bu iklim şartları içinde hastalıktan hayli kurban vermişlerdir. Bütün bunlar aşağı yukarı her harbde görülen sadece şekil ve derecesi değişen hastalık salgınlarıdır. Geçen büyük harb bunlara bir yenisini, (açlık veya abluka ödemi) denilen ve orta Avrupada insanların gıdasızlıktan kütük gibi şişmelerile beliren modern bir hastalık tipi vermişti.

Şimdiki harb, eski harblerden çok farklı şartlar içinde cereyan ediyor. Buna modern bir isim de taktılar: Motör harbi.

Bu motör, insanları göklerde, denizin dibinde, dağda, taşta boğazlaştırıyor. Motör, sürat ve kudretile sürprizler yaratırken

Bombardıman sahalarından uzaklaştırılan çocuklar..

Dr. Kemal SARACOĞLU

— Arkası 14 üncü sayfada —

İlk Bahar

Dört mevsimin en genci, bahar geldi! Ağaçların damarlarına, on sekiz yaşın altın kanı yürüyor...

Çiçekler, güneşin ılık buselerile, ilk aşkı tadan dudaklar gibi, yarı baygın açılacak.

Meleyen koyun, kişneyen at, öten kuş ve şu alev kahkaha, baharın sevincidir.

Rüzgâr, çiçeklerden koku toplıyarak, fidanların bellerine sarılarak ve durgun denizleri coşturarak bu sevinçle esiyor.

Yaprağın yeşilinde onu görecek, gözlerin ışığında onu sezeceksiniz.

Bahar!.. Ana toprağın bin bir nimete gebe olduğu mevsim: Filize, çiçeğe, meyvaya ve aşka!...

Bu yıl da baharı sulh içinde karşıladık. Kırlangıç sürülerine karışmış bir kaç yabancı uçağın geçtiğini ve bir kaç serseri bombanın çıplak dağlarımızda fundaları tutuşturduğunu biliyoruz. Telâşa lüzum yok: Beş senede beş kıtayı saran bir yangından komşu damlarına bu kadarcık kıvılcımlar düşebilir elbet!..

Göklerimizdeki ışığı, dudaklarımızdaki neşeyi ve yüreklerimizdeki ümidi bu geçici bulutlar karartmamalı: Dünya, milyonların kanını emerken, yalnız bahar yağmurlarile yıkanan topraklarımızın bahtiyar yarası, kırmızı gelinciklerdir!

Havâda yaprağa döndürdü rüzgâr beni,
Hazâna muntazırım ömrümün bahârında!

Diyen şair, şimdi havalarda yaprak gibi dökülen gençleri görseydi, şikayetinden utanırdı.

Bahar, bahar!.. Dileriz ki, bu ilkbahar, artık harbin sonbaharı olsun!

AKBABA

İnsancı Şairler!

Türk edebiyatının, Türk şiirinin eksiği keşfedildi: İnsan!

Namık Kemal:

Yâre nişandır tenine erlerin,
Mevt ise son rütbesidir askerin,
Altı da bir, üstü de birdir yerin,
Arş yiğitler vatan imdadına!

derken, Türk askerine, Türk toprağına sesleniyordu: Bayraksız insana, sınırsız toprağa değil. Onun için, o aslan başı, yelelerinden tutup çamurlarda sürüklediler!

Mehmet Emin Yurdakul:

Ben bir Türküm, dinim cinsim uludur!

demişti. Türklüğünü, insanlığından evvel düşündüğü içindir ki, mübarek alnına "Battal,, damgasını vurdular!

Mehmet Akif:

Vurulup tertemiz alnından uzanmış yatıyor,
Bir hilâl uğruna ya rab ne güneşler batıyor!

mısralarile Çanakkale şehitlerini andığı için hâlâ mezarını taşlıyorlar!

Yeni şair, milletin değil, insanın; vatanın değil, toprağın şairidir.

Yeni şair:

(Bugün keder yok. İnsanın kederi var.. Bugün nehir, dağ, deniz vesaire yok, dünya var!) (Servetifünun: Sayı 2440) diyor.

İşte, 1944 modeli sanat amentü'sü budur.

Dudaklarında bu yeni dinin kelimei şahadetile karşımıza çıkan yeni şairi dinliyelim:

Sen benim
Memleketimin şarkılarında bile varsın,
Sen o korkunç,
Sen o uykusuz geceler altında
Bir kere olsun
Ümidini kaybetmiyen şehir!
Ve şimdi kimi kurtuldu ölümden,
Kimi yapıştı toprağa
Step kokan ellerile...

Bir mecmua sahifesinde çıktığı için "Edebiyat vakası,, sanılan bu gümrük kaçağı beyanname, eğer bir duvara yapıştırılsaydı «zabıta vakası» olurdu...

Bir başka misal:

Birden bakılınca
Herkese benzer şekl-ü şemailin,
Bir kafa, iki kol, iki ayak,
Ve bir gövdeden müteşekkilsin.
Bir de yüreğin var amma:
Güneş rengindel

Evet, yeni şair haklıdır: onu bizden ayıran yalnız bu kızıl renk!

Bir misal daha:

Anam
Değneğine dayanmış,
Kolunda bir bağ sepeti,
Kilise yolundadır.

Bu kilise, Mehmet Akifin kaleminde cami avlusu olduğu için, zavallı Safahat şairi mürteci sayılmadı mı?

Hayır, Türk edebiyatının eksiği, insan değil, insanımızdır. Toprak değil, toprağımızdır.

Eğer günün birinde kalemler, insanlık için ağlıyacak ve sınırsız bir toprak saadeti için çalışacaksa, buna ilk başlıyacak, elbet biz olmıyacağız. Kendi çıplak insanımız, kendi ham toprağımız henüz bizim sevgimizi, bizim şefkatimizi bekliyor.

Yusuf Ziya ORTAÇ

Bir büyük ölüye

Bir kırık saz bıraktın ellerime,
Bir de dünya ki hâtıranla dolu.
Unutulmaktan ürkmesin ruhun,
Geçtiğin yerde facian oyulu!

Kime söyler, kiminle paylaşırım
Ben şu gökler boyunca faciayı?
Senin ardında hangi el bağlar
Bu cehennem kadar oyuk yarayı?

Toprak üstünde gölgesiydin sen
Maveralarda Tanrı varsa eğer.
Seni mabette tahtadan bir put
Sanarak parça parça eylediler!..

Şükûfe NİHAL

Çiğdem Türküsü

Toprağın gül yüzünde ben,
İlk ıstırap çiçeğiyim.
Her mihnete boyun eğen
Çiçeklerin gerçeğiyim.

Benimle uyanır toprak
Uzun süren uykusundan.
Beni saran yeşil yaprak
Beni yutar korkusundan.

Karışır yellere kokum,
Gözlerim suya, ışığa.
Dolanmağa başlar uykum
Bir acaip sarmaşığa,

Ağzı süt kokan çocuğum,
Hayatı ben kuzularım.
Yeraltında yolculuğum,
Yeryüzünde arzularım.

M. Necati ÖNGAY

Yeni Hayat

Onlara her yerde rastlayoruz: Yenicamiin taş saltanatı önünde, göğe tırmanan apartmanların kapısında, Taksim meydanının yeşil tarhları arasında, vapur iskelelerinde, sokak aralarında... Vücutlarının en gizli yerlerini yarı örtmüş paçavralara bürünmüşler.. Boyunlarında düğüm düğüm sicimlere takılmış mukavva kutular.. Ve kansız yüzlerinde bir facia çukuru gibi açılmış ağızlarında ayni çığlık:

— Yeni hayaaat!..

— Tombul teyzeee!...

İktisat kitapları, sâyi, ayrı ayrı bakımlardan tasnif ederler. Bunlardan biri de şu ikisidir:

1 — Vasıfsız sây...

2 — Vasıflı sây.

Vasıfsız sây, hiç bir hususî bilgiye ihtiyacı olmayan, herkesin, her istediği zaman yapabileceği iştir.

Vasıflı sây, az veya çok, fakat herhalde bir bilginin, bir ihtisasın eseri olan ve zaman ile olgunlaşan iştir.

Vasıfsız sâyin, en salgın örneği olarak işte bu «Yeni hayat!» ve «Tombul teyze!» cileri gösterebiliriz.

Bütün sermayesi bir mukavva kutu, bir avuç şeker ve yolcu avlıyan bir sesten ibaret!

Vasıfsız sâyin başlıca vasfı şudur: O işi, on yıldır yapanla on dakika evvel başlayan arasında herhangi bir başarı farkı görülmez.

İçtimaiyatçıların, hukukçular ve zabıta müesseselerinin, ayrı ayrı bakımlardan yaptıkları müşahedeler, münakaşalar, tedkikler, tahliller, bize bir müşterek netice gösteriyor: «Suçlu çocuklar» ın ekserisi, bu birinci zümredendir: Vasıfsızın sâyin çocukları!

Vasıfsız sâyin çocukları, boyunlarındaki «Ye ni hayat», «Tombul teyze» kutuları, yahut fındık, fıstık paketlerile, küçücük yaşları için yasak olması gereken yerlere, kahvehanelere, meyhanelere girmektedirler. Kendilerinden evvel bu sahada pişmiş, cemiyetin yarı kaybettiği arkadaşlarla düşüp kalkmaktadırlar. Ve netice: doğuşlarında, en iyi insanın vasıflarile hayata göz açan bu çocuklar, muhitin tesirleri altında, manevî hüviyetlerinin bütün güzelliklerini yavaş yavaş kaybetmektedirler.

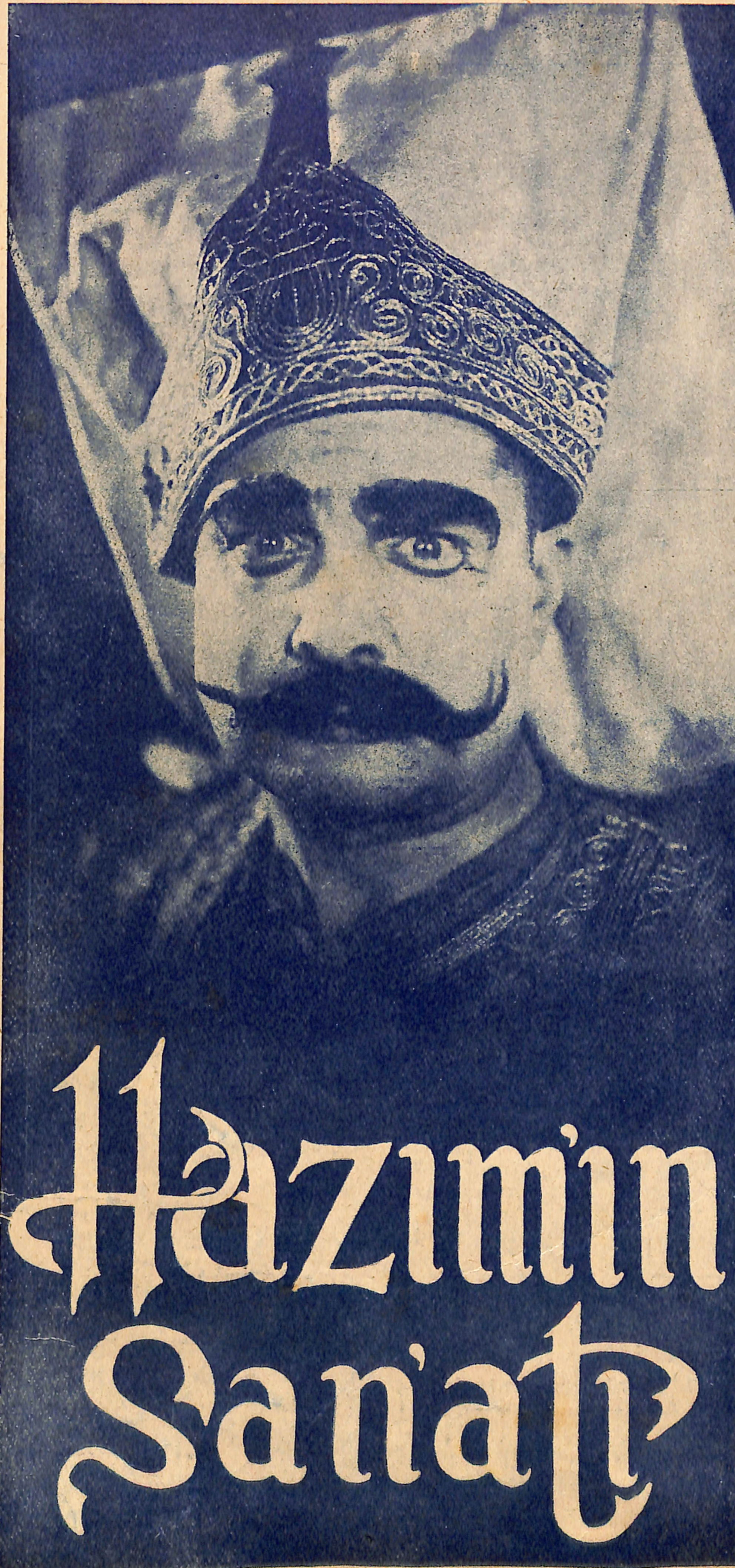
Türk çocuğunun yarısı, Türk milletinin yarısıdır. Onun kaderi üzerine, kafamızın ve kalbimizin bütün dikkatile eğilirken, başlıca düşüncelerimizden biri de, onu bir mesleğin, bir san'atin çocuğu yapmak olmalıdır.

Henüz incelemek imkânını bulamadığımız yepyeni bir kalkınma konusu olmakla beraber, öyle sanıyoruz ki, köy enstitüleri, kendi sahalarında sâyi vasıflandıracak birer müessese olarak yükseliyorlar.

Hiç şüphesiz, büyük şehirlerin sokaklarını dolduran çocuk sefaletini önleyecek de, yine bu tarzın şehir bünyesine uygun müesseseleri olacaktır.

«Vasıfsız sây» ın, sefaletden cinayete kadar bütün kötü vesıfların anası olduğunu bilmeliyiz.

B. GÜNGÖR

Şehir tiyatrosu idaresi Hâzımın öldüğünü haber verirken "en büyük aktörümüzü kaybettik„ diyordu.

En büyük aktör! Buna fazla teessürden ileri gelme bir mübalâğa mı diyeceğiz?

Muayyen bir seviyeyi aşmış insanlara tam notlarını vermek, hangisinin en büyük olduğunu kestirmek nazik bir iştir. Ve belki de imkânsızdır. Fakat bir küçük kelime ilâvesile terkibi "en büyük bir aktörümüz..„ şekline sokarsak ben de şehir tiyatrosile beraber olurum. Hâzımla hakikaten yerini dolduramıyacağımız en büyük bir aktörümüzü kaybetmiş bulunuyoruz.

Onun son zamanlarda, hattâ daha eskiden de kitaplı tiyatronun kaidelerine karşı ara sıra gemi azıya aldığından, tulûata kaçtığından şikâyet edenler olmuştur: "Muharririn, tasvir ettiği tipe uymuyor; onu kendine uyduruyor. Muharririn yazdığı Ali, Veli, Hasan veya Hüseyinin yerinde daima Hâzımı görüyoruz. Hattâ bazan metni de bir yana atarak kendinden lâkırdılar ilâve ediyor. Demek ki Hâzım hakikî tiyatro artisti için "kendi benliğinden sıyrılıp temsil ettiği şahsın kalıbı, derisi içine giren adam„ diyen tarife uymuyor; bilâkis Devanası gibi muharririn yarattığı insanı yutarak Hâzım haline getiriyor, kitaplı tiyatro ile tulûat arasında sallanıyor.. v.s. v.s.„

Bütün bunlara doğrudur denilebilir. Fakaaat!

Hâzımı ilk sahneye çıktığı gündenberi tanırım. Ogünden bugüne kadar seyrettiğim kimbilir kaç çehresine ait bütün hâtıralarımı topluyor ve biçarenin artık dosyasına konmak lâzım gelen defteri için şöyle bir bilânçoya varıyorum:

Hakikî artist için çocukluk yoktur. O, yirmi beş küsur yıl önce Kayseri güleri'nin Yasimaki'sinde ilk sahneye çıktığı gece de aşağı yukarı şimdiki gibi bir artistti. Bu benim bir vehmim ise bu yirmi yedi yılın enkazı içinde ayakta kalabilmiş tek tük

— Arkası 10 uncu sayfada —

Hâzım'ın yarattığı dört tip

Karikatür Müsabakamızın Neticesi

Birinciliği İzmit Tahrirat kâtibi Bay Orhan Kanşiray Kazanmıştır.

Başlıca gayelerinden biri de genç kıymetlere belirmek imkânı vermek olan Akbabanın açtığı ayrı ayrı üç müsabakadan, karikatür müsabakasının neticesini bu gün bildiriyoruz:

Birinciliği, bu sayfada fotoğrafını gördüğünüz İzmit tahrirat kâtibi Bay Orhan Kanşiray kazanmıştır. Gerek çizgileri, gerek mevzuu itibarile diğerlerine üstün bulduğumuz bu eser 11 nci sayfamızdadır.

Bay Orhan Kanşıray

Bay Orhanı tebrik eder ve girdiği sanat yolunda, istidadına çalışmasını da ilâve ederek artan bir muvaffakiyetle yürümesini dileriz.

İkinciliği, resminin altında yalnız soy adını okuyabildiğimiz Bay Tekin, üçüncülüğü de Bay M. Uykusuz kazanmışlardır.

Akbaba her iki sanatkârı da sevinçle tebrik ederken, abonelerinin gönderilebilmesi için adreslerini lûtfetmelerini rica eder.

Şiir ve Hikâye müsabakasına iştirak edenlerin sayısı pek çok olduğu için, neticeleri iki hafta sonra ilân edilebilecektir.

— Başı 8 inci sayfada —

hâtıralarımdan biri de niçin onun bütün küçük teferruatile o geceki çehresi ve sesidir?

Bazı hafif ve küçük piyeslerdeki fazlalıklara bakarak verdiğimiz hükme rağmen Hâzım oynadığı rolü ve karakteri hakkile anlıyacak kudrette bir artistti. Düşünmediğimiz nokta şudur ki komedi tipleri trajedi tipleri gibi variyasyona pek az müsait, değişmez çizgili çehreler değildir. Molyerinki gibi ağır başlı bazı karakter komedilerinin yine trajedideki gibi, değişmez çizgili portrelerine mukabil rast gele komediler ve hafif komedilerde, dil alışkanlığiyle, tip deyip geçtiğimiz şeyler son derece umumî ve silik bir takım kabataslaklardan ibarettir; hattâ çok kere o bile değildir. Böyle eserlerde bir tip ortaya koymak esasen müellifin hatır ve hayalinden geçmemiştir. Onun meselâ "arsız ve dedikoducu bir kocakarı,, dediği ve ağzına yalan yanlış bir kaç kocakarı zevzevliği koyduğu insan tip değildir; kuracağı yapı için muhtaç bulunduğu putrel veya taban tahtası nevinden bir materyeldir.

Müellifin kafasında bile muayyen bir şekil ve karakteri bulunmıyan böyle bir kabataslaktan, bir işaret çizgisinden yaşıyan bir insan çehresi çıkarmak aktörün işidir. Basit aktör, aşağılık taklitçi bu kocakarıyı, karagöz ve orta oyununun kocakarısı gibi, hep aynı klişe, ezberlenmiş aynı değişmez örneğe göre oynar. Halbuki Hâzımın bir çok piyeslerde oynadığı kocakarı rollerindeki zengin fanteziyi, değişik çehreleri hatırlamağa çalışın. Yalnız koca karı mı? Ermenisi, Rumu, Arnavudu, Arabı, vesairesile memleketin bütün anasırı, hacısı, hocası, esnafı, memurile bütün halk zümreleri ne orta oyunu ve karagözde, ne başka hiçbir yerde görmediğimiz birer karikatür portre çizgilerile yirmi beş küsur yıl durmadan önümüzde geçit resmi yapmışlardır.

Hâsılı Hâzım kitapta iyi belirtilmiş bir tip bulunduğu zaman onu yüksek bir artiste mahsus hakikat ve sadakatle ifade etmeğe muktedir bir artistti. (Muhsin Ertuğrulun onun bazı yüksek edebiyat piyeslerindeki bazı rolleri ne kadar kudret ve sıhhatle oynadığını anlatan bir fıkrası ki, Cumhuriyet'te çıkmıştır. Bu noktada en salâhiyetli bir şahadet olarak alınabilir.)

Operetlere kadar bir çok piyeslerde oynadığı rollere gelince, bunların en çoğu yukarıda da söylediğim gibi, birer tip olmaktan ziyade birer işaretti. Bu gibi rollere asıl çehrelerini, müelliften ziyade aktör verir. Bunları bu şekilde işlemek, umumî tipin değişmez umumî çizgileri içinde renkli, canlı ve hattâ realist varyasyonlar yapmak hususunda Hâzım Avrupadaki meslekdaşlarından asla geri kalmamış bir artistimizdir.

Bizde muharririn gönlünce artist bulmakta güçlük çektiğinden şikâyet edilir. Fakat dâvanın aksi de sahihtir. Biçare Hâzımın talihsiz bir tarafı da kendini gösterecek fırsatları pek sık bulamamış olmasıdır. Yirmi beş küsur yıldanberi oynadığı repertuvarlarda iki iyi piyese mukabil mutlaka heyamola ile yürüyecek dört zayıf piyese sekiz tane Ebcet gibi ölüye ve diriye yaramaz moloza tesadüf etmiştir.

Bunların bir kısmında Hâzımın fazla fantezi ve tulûata kaçtığından şikâyet etmişiz. Fakat bunun piyesi kurtarmak için yapılmış bir dev gayreti olduğunu düşünmemişizdir.

Öyle piyes vardır ki Hâzımların akıntıya karşı hantal bir mavna sürükler gibi canla başla uğraşmaları sayesinde rezil olmaktan kurtulur. Yine öyle piyesler de olmuştur ki ne Hâzım, ne herhangi bir kuvvet su yapan tekne gibi batmasına mâni olamamış, fakat Hâzım yine bunlardan da kendini ve kendisile beraber bazı sahneleri kurtarmağa muvaffak olmuştur.

Her zaman idare ve ilim adamları için işittiğimiz kelime bir aktör için belki kula a tuhaf gelecek. Fakat Hâzım, bugünkü T kiyenin neşe ve ruhundan bir parçayı disile beraber götürmüş bir büyük mızdı.

Reşat Nuri GÜNT

Mezat!

Tasviriefkâr, kaç gündür bir kadının mezada çıkarılacağını ilân edip duruyor:

Pek yakında
Mezada çıkarılan kadın!

Fakat, ne kadının evsafına ait bir haber veriyordu, ne de mezadın nerede olacağına dair...

Kelepir meraklıları birbirlerine soruyordular:

— Kadın nasılmış?
— Esmer mi?
— Sarışın mı?
— Zayıf mı?
— Şişman mı?

Sonra sualler değişiyordu:

— Niçin mezada çıkarıyorlar acaba?
— Sahibinin paraya mı ihtiyacı var?
— Satıp yenisini mi alacak?
— Modası mı geçmiş?
— Yoksa, kıymetli, sağlam bir mal mı?
— Acaba matbaaya telefon edip Ziyat Ebüziya'ya sorsak mı?
— Hayır hayır, Peyami Safaya sormalı... O, eski güzellik müsabakalarında çok tecrübe yaptı. Maldan iyi anlar!

Fakat aradan bir kaç gün daha geçince öğrendik ki, Tasviriefkârın "Mezada çıkarılan kadın,, ı meğer bir romanmış!..

Bir roman!!. Yoksa, hiç böyle gazetelerle ilân edilir miydi ki?.. Kesesine güvenen bir meraklı, kimseye duyurmadan el altından kapatıverirdi.

●

— Amma kirlenmişsiniz bayım, sim siyah çıkıyor!
— Elbet.. Dün tebligat için bir kara borsacının yanına gitmiştim!

Uyku!

Zekeriya Sertel'le Halil Lütfi Ankaraya gitmiştiler. Gece, aynı otel odasında yatarlarken Zekeriya seslendi:

— Halil Lütfi.. Halil Lütfi!
— Ne var?
— Uyuyor musun?
— Niçin sordun?
— Param bitti.. Senden yüz lira isteydcektim de...

Halil Lütfi, yorganı başına çekerek sayıklar gibi cevap verdi:

— Uyuyorum.. Uyuyorum!

Karanlıkta!

— Geçmiş olsun yahu...
— Teşekkür ederim...

Kafa göz sarılıydı adamcağızda...

— Ne oldun böyle? Tramvayda mı ezildin? Sinemada mı?...
— Hayır... Pasif korunma gecesi...
— Haaa. Karanlıkta düştün, öyle mi?
— Evet!.. Yanlış bir adım atmışım!
— Vah vah... Nereye düşmüşsün?
— Şey... Bizim... Hizmetçi kızın odasına!.

Muhtar!

Bütün mahalleli zorluyordu-

— Bizim muhtarımız sen ol!.. diye.

Adamcağız, kızarıyor, terliyor, itizar ediyordu:

— İşim çok... yorgunum.. yapamam!

Nihayet, israrlar karşısında baklayı ağzından çıkardı:

— Evliyim çocuklar, evli... Bizim bayan, kaç yıldır muhtariyetimi o kadar elimden aldı ki, artık mahalle muhtarı bile olamam!

TIRPAN

Tatlı Kuruntu

— 23 Nisanda —

Sakallı çocukluktan gerçi caymadımsa da,
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi.
Zıpzıp oynamadımsa, paten kaymadımsa da,
Hasretinden şu akpak saçı yolasım geldi.
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi.

■

Zıpzıp yerine beni zıp! zıp! oynattı felek.
Bindim paten yerine bir karpuz kabuğuna!
Bayram alanlarını dolaştım fellik fellek,
Boynumu büküp baktım bu günün çocuğuna,
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi.

Elli dokuz yıldır ki huyumdan geçemedim.
Sahi, kırk yıllık Kâni meğer olmazmış Yâni.
Eğri doğru yolları nedense seçemedim.
Boş hayali benden al mareşal Gırazyani:
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi.

■

Yıkıldım her düzlükte, kırıldım her büküşte,
Duçenin tahta atı, tahta kılıcı gibi.
Kanber olup bulundum her düğünde, cümbüşte.
Yoldan geçen küçücük, boru çalıcı gibi
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi.

■

İlham uçurtmalarım taklak attı havada,
Yandı bütün çurçurlar yağsız kalan tavada,
Razıyım gitmesem de senede bir ava da!
Vallah billâh gözüm yok börekte, baklavada,
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi!

■

Akagündüz'e sorma saadet ne? tasa ne?
Varlıkla darlık gibi birbirine komşudur!
Bilmem ki anlatayım kese nedir, kasa ne?
Açmam dolu kutuyu, lâfın kısası şudur:
Yirmi üç Nisan günü çocuk olasım geldi.

AKAGÜNDÜZ

— Eyvaaah, ni şanlım geliyor, ayak sesinden anladım...
— O gelen nişanlın değil kız: Sucunun eşeği!

(Karikatür müsabakamızın ikincisi)

Harb dünyasında sulhcu Türkiye
Harbciler — Olur şey değil, ne güzel geçiniyorlar!

(Karikatür müsabakamızın üçüncüsü)

KUŞLU NALIN

Tefrika No. 10

Yazan: Hikmet Feridun ES

Diyerek yanındaki yeri gösterdi. Kadınları alıp da çopur kâtibi bırakmak tuhaf bir şey olacaktı.

Şair ona âdeta hiddetle bakarak homurdandı:

— Haydi sen de arabanın arkasından koşarak gelirsin.

Kolağası gözlerindeki hayreti ve hiddeti gizlemeğe çalışarak araba kalkıncıya kadar selâm duruyordu.

Yolda bir müddet hiç konuşmadılar. Pek sıkışık oturuyorlardı. Kadınlar sabah serinliği içinde âdeta büzülmüştüler.

Arabacının kamçısı, havada kahkahalarla şaklıyor, çopur kâtip peştemalının içinde çamurlara batmış arabanın arkasından koşuyordu.

Şair İdris, sabah keyfini çağlıyanın karşısında çıkarırdı. Kahvesi, şekeri içine konulmuş birlik cezve elinde, yine o tarafa doğru yürüyordu. Ateşi daima çağlıyanın yanında yakar, suyu oradan alır, kahvesini kendi elile kaynatır, sonra, çağlıyanın gürültüsü içinde bile belli olan uzun şapırtılarla içerdi.

"Buzludere,, , uçsuz bucaksız çiftliğin tam ortasından geçerek onu ikiye ayırıyordu. Çiftliğin doğu tarafında bir kol halinde kıvrılan dere, birdenbire iki arşınlık bir yükseklikten aşağıya düşüyor, minimini bir şelâle vücuda getiriyordu.

İşte çiftliğin eğlence merkezlerinden biri de bu "Buzlu çağlıyan,, dı. Yaz geceleri içki ve saz âlemleri hep onun etrafında geçerdi. Paşa küçük çağlıyanın üst yatağını kocaman kayalar koydurtarak beslemiş, alt yatağını kazdırtmış, derinleştirmiş, böylece küçük şelâleyi biraz yükseltmişti.

Çağlıyanın etrafında, keyif çatıcılarının uzanmaları için daima kaba hasırlar bulunurdu.

Şair İdris, kavak ağaçlarının sıralandığı yoldan sağa sapınca az daha hayretinden dilini yutacaktı:

Ressam Nuh buraya sehpasını kurmuştu. Küçük Şekerle Rum kızı Hirisantina soyunmuşlar ve çağlayanın altına girmişler, yıkanır gibi bir vaziyet alarak ressama modellik ediyorlardı. Sıcağa rağmen sular soğuk olacak ki çağlayanın altında iki genç kadın zaman zaman ürpertili çığlıklar koparıyorlardı.

Nuh, şairi görünce:

— Bonjur İdris... dedi. Nasıl mevzuum çok güzel değil mi?.. Pariste Renoir'ın derede yıkanan çıplak ve dolgun vücutlu kadınlara ait tablosunu hatırlatmıyor mu?

Şair cevap vermedi. Sadece homurdandı. O çünkü bütün dünya zevklerinin kendine çevrilmesini isterdi. Ressamın, sabahın bu erken saatindeki saadetini kıskanmıştı. Kadınlara baktı.

Tepeden vuran güneş, şelâleyi billûrlaştırmıştı. Buzlu derenin suyu eritilmiş yıldızlar gibi göz alıcı bir ışıltı ile kadınların yuvarlak omuzlarından aşağıya dökülüyordu. Dere onların ancak kalçalarına kadar yükseliyordu. Güneş diklemesine suyun içine kadar indiği için derenin kumlu dibi görünüyordu. Ve bu ışıklı su dalgalandıkça, içindeki vücutlar ayak parmaklarına kadar titriyormuş gibi görünüyordu.

Yukarıdan dökülen sular iki genç kadının göğüslerinde, omuzlarında, dirseklerinde, vücutlarının bir çok yerlerinde boncuklaşıyordu. Parlak ve şiddetli ağustos güneşi gergin deriler üzerinde birbirini kovalıyan buzlu damlaları pırlantalaştırıyordu.

Şair, gözleri çağlayanda, homurdanarak kahvesini kabartırken, arkasında:

— Sabah şerifleriniz mübarek olsun!.. diye bir ses işitti. Başını çevirip baktı. Çiftliğin imamı!... Siyah kaşlarının kavsi içinde gözleri, iki el elektriği gibi yanıp sönüyordu.

Resam, Nuh'a doğru bakarak sinsi bir gülüşle:

— Maşallah, dedi, bey biraderimiz hanımların tasvirlerini çıkartmakla meşguller... Aman pek de yorulmuşum!..

Ve yüzü çağlayan tarafına dönük boylu boyunca kaba hasırın üstüne uzandı. Olduğu yerde âdetâ yuvarlanarak kâh ressam, kâh şairle konuşuyor; ara sıra parmaklarını gayetle sert kıllı sakalının içine sokarak uğuşturuyordu.

Hirisantina onu görünce suratını buruşturdu:

— Ah bu Hodza efendi fena adam... Akşam beni korkutmus!.. dedi.

İmam hemen lâkırdıyı karıştırdı:

— Yaaaa... Uyku sersemliği ile odamın yolunu şaşırmışım! Bu hatunun hücresine girmemiş miyim?.. Gaflet işte mirim, gaflet!..

İmam susunca Hirisantina başladı:

— Ben de sicaktan sasırmistim. Üstümde basimda gömleğim yoktu... siplâktim...

İmam bir yandan öksürerek katî bir tavırla:

— Canım ben de sana bakmadım ki!.. Sus artık... Görmedim bile ben seni.. diye kesti. Fakat Hirisantina devam etti:

— Nasin görmemissin vire?..

— Haydi uzun etme... İşte ben bugün gidiyorum. Tâ Alaşehire... Yerime başka, genç bir hoca geliyor. Paşa bulmuş bu hocayı...

Çağlayandan kalkan duman gibi ince bir su rüzgârı şaire kadar serpiliyordu.

Yukarıdan akan sular, ise Küçük Şekerin saçlarını yüzüne, boynuna yapıştırmıştı.

Şair bu manzaraya bakarak mırıldandı:

(Lütfen sayfayı çeviriniz)

Bu Harbin Doğurduğu Hastalıklar

— Başı 4 üncü sayfada —

insan sıhhatini de hırpalamaktan geri kalmadı. Motör harbine mahsus hastalık nümuneleri peyda oldu.

İlk görülen şey, ağır bir kamyonun heyeti umumiyesile yoldan saparak binalara çarpması idi. Bunu daha başkaları da takip edince, şoförün acemiliği veya dikkatsizliği bahis mevzuu olamazdı. İncelediler ve buldular: Şoförlerin kamyonlarda oturdukları kısmın tamamen kapalı olması, yağların ve benzinin yanmasından çıkan zehirli gazlarla bayılmasından ileri gelme bir arıza... O halde burasını havalandırmak lâzım. Ondan sonra tankların çok kapalı olması. İçinde cehennemî bir hava yarattığından tank mürettebatının hastalanmasını mucip olduğu görüldü. O da gerekli tadilâtla vantilâsyon tertibatı ve soğutma usullerile islâh edildi.

Müthiş hava bombardımanlarından siniri bozulanlar, çıldıranlar, çocuk düşürenler, birdenbire ay başından kesilenler görüldü.

Daha sonra pike bombardıman tayyarecilerinde bir arıza görüldü. Pike uçuş esnasında en yüksek bir irtifadan en alçağa gayet kısa bir zamanda (yarım dakikada) iniş, kalbin etinin iyi beslenememesini mucip olduğu ve bu yüzden kalp ârızaları husule geldiği görüldü. Hattâ bu âni inişte makinesile toprağa çarpıp parçalananlar da görüldü. Fazla oksijen temini, otomatik ayar tertibatı ile bunlarda kısmen izale edilebildi.

Ondan sonra muharip askerlerde kalp şikâyetleri çoğaldı. Önce temarüz sanıldı. Bu, kalbinin fazla çarptığından şikâyet idi. İnsanların hepsini yurt hizmetinden kaçan korkaklar diye vasıflandırmak caiz olmıyacağından âlimler tetkiklere giriştiler. Kalbe Kronotrop = chronotrope yolla kumanda eden asapların, bu kadar sinir yıpratıcı bir boğazlaşmada frenlerinin bozulduğuna kanaat getirdiler. Bu askerlerden bir kısmı iyi oldu ise de içlerinde malûl kalanlar da oldu. Zenbereği boşanan kalblerin tekrar tamiri pek basit olmadığından bunların uzun zaman tedavilere rağmen iyi olmıyarak hakikî kalb hastalığı haline geldikleri görüldü.

Bir müddet sonra infilâk esnasında gerek asker ve gerek sivil bir çok kimselerin hiç yaralanmadan öldükleri tespit edildi. Bunun sebebi araştırılınca müthiş sarsıntı ile yere yıkıldıkları ve bu sarsıntının bazan dimağdaki merkezlerin bazan da doğrudan doğruya kalb adalesinin felcini mucip olduğu anlaşıldı. Onun üzerine bombardımanlarda ayakta durmamanın daha iyi olacağı tavsiye edildi.

Bir müddet sonra da hava boşluğu yapan bazı bombaların bu boşluk içine düşen insanları derhal öldürdüğü söylendi. Buna ait tıbbî neşriyat yoktur. Bu sadece rivayettir. Güya içine idrojen doldurulmuş bombaların düştükleri yerlerde patlayınca mevcut oksijeni yok ederek ağız, burun ve kulaklardan kan fışkırdığı ve bazan ciğerlerin parçalandığı, elbiselerin tüyleri dökülerek elek veya tül gibi bir hale geldiği söyleniyor.

Bütün bunlar ültra modern harbin ültra modern hastalıkları... İnsan zekâsı mütemadiyen işliyor: daha çok ve daha kolay öldürmek için... Beşeriyet şimdi şuna çok benziyor: Bir insan tasavvur ediniz, yıllarca çalışmış, çabalamış; kendine güzel, mamur, konforlu, süslü bir yuva yapmış. Günün birinde bir sinir buhranına uğruyor. Ev halkını, döğmeğe, yaralamıya, öldürmeye, cam, çerçeve ne varsa kırıp dökmeğe, kıymetli vazoları, emsalsiz tabloları parçalamıya başlıyor. Bu adamı size anlatınca bunun bir deli olduğuna ve tımarhaneye konması lüzumuna hemen hükmettiğinize şüphe yok. İşte insanlık bugün bu adamın halindedir. Fakat onu akıllandıracak kim? Hangi kuvvet?...

Büyük bir filozofun şu sözleri acı da olsa ne kadar doğrudur:

Dehşetlerin en müthişi insandır.

Dr. K. SARACOĞLU

"Ol siyeh zülfü döküp
ol sinei billûruna,,

Şairin söylediği mısraın alt tarafını başka bir ses tamamladı:

Itrışahiler sürüp ol gerdeni kâfuruna,,

İdris dönüp baktı. "Fındık paşa,, , arkasında orta yaşlı güzelce bir kadınla beraber omuz başında duruyordu.

Paşa gülümsiyerek ressamı ve modellerini gösterdi:

— Bizim Nuh'un yine sanatkârlık damarları kabarmış!.. Fakat tablosu her halde bir şaheser olacak... Şu manzaraya bakınız!...

Diyerek şaşı gözleri ile çağlayanı göstermeğe çalışıyordu. Paşayı gören imam efendi yuvarlandığı hasırın üstünden hızla ayağa kalkıp, ellerini önüne kavuşturmuş, sigaradan zifirleşmiş sapsarı, küçücük dişlerini göstererek dalkavuk bir gülüşle aykta duruyor, ara sıra da gözlerini Hirisantinanın göğsüne kaydırmaktan kendini alamıyordu.

"Fındık paşa,, Nuhun tam arkasındaki hasıra otururken suların içindeki "Keşişin kızı,, birdenbire çığlığı bastı:

— Ah benim mamasi!..

O zaman bütün gözler Paşanın arkasındaki yabancı kadına çevrildi. Bu insana hayret verecek derecede Hirisantinaya benziyordu. Yalnız ondan pek az büyük görünüyordu.

Ressam Nuh, şaşkın bir sesle sordu:

— Bu senin maman mı?... Bu kadar genç!..

— Ya... benim mamasi!..

Şair ilâve etti:

— Hakikaten şaşılacak şey... İki kız kardeşten katiyen farkları yok...

Madam Kleo'da kızından fazla olarak aşk meselesindeki son derecede üstadlığı koyu siyah sürme ile daha büyük ve ihtiraslı görünen gözlerinden okunuyordu. Hirisantinadan daha çapkın bir sesle cevap verdi:

— Ne zaman ki ben almisim, Hirisula kundak kuzagimda on üs yasinda imisim...

İmam efendi sakalını sıvazlıyarak:

— Maşallah, tebarekâllah... diyor, gözleri anasından kızına, kızından anasına kayarak:

— Hâzâ hemşireteyn diye mırıldanıyordu. Lâkin madam Kleo'nun kızı üztünde büyük bir nüfuzu vardı. Ona Rumca sert sert bir şeyler söyledi. Hirisantina, vücudundan sular damlıyarak çağlayanın içinden fırladı. Telâşlı adımlar ve çıplak ayaklarla çimenlerin üstüne basarak incir ağacının gövdesinin arkasına sığındı. Ve orada yumuşak tüylü, beyaz bir Bursa havlusile uğuştura uğuştura vücudunu kuruladı.

Bu esnada ana - kız Rumca bir şeyler konuşuyorlardı. Madam Kleo'nun kızına pek kızdığı anlaşılıyordu. Hattâ paşa araya girmeğe mecbur oldu:

— Madam, dedi, matmazel gençtir. Biraz eğlenmek ister elbet... Eh burası da cümbüşlü yer... Biz de fena adamlar değiliz canım.. Sonra görüyorsunuz ki modellik ediyor. Bu sanayii nefiseden bir iştir... Bize onu itimat etmiyor musun yoksa?

— Arkası var —

ATATÜRK'e AGIT
Millete Destan

ŞAİRİ:
M. Faruk GÜRTUNCA

Bütün okuyucularımıza tavsiye ederiz.

PARFÜM SOLİD
MAKBULE GEÇECEK GÜZEL BİR HEDİYEDİR

7000 SENE EVVEL

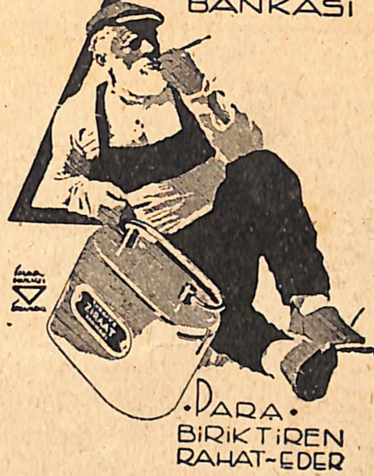
Meşur âlimlerden Dr. Huber, biranın tarihi hakkında yazdığı bir eserde, milâttan 5-6000 sene kadar evvel başlıyan Keldani medeniyetinde biranın büyük bir yeri olduğunu söylemektedir. Bazan yalnız arpadan, bazan da arpa ve baharattan imal edilen biranın kadınlar ve işçiler tarafından çok içildiğini yine bu âlim anlatmaktadır. Yapılan bir hafriyatta bulunan on mezarın, bira imalâtını gösteren kabartmalarla tezyin edildiği ve kabartmalar yanyana getirilince imalâtın bariz bir surette görüldüğü de aynı âlim tarafından nakledilmektedir.

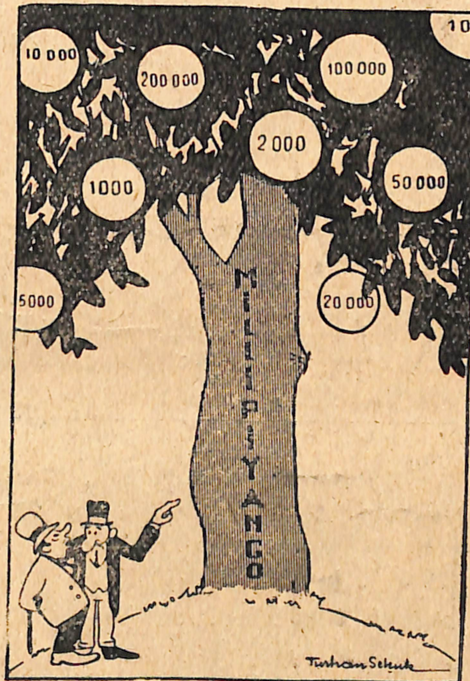

BU GÜN İÇİLEN BİRANIN 7000 ŞENELİK MAZİSİ VARDIR

Bira besler, serinletir, neşe verir

T. C. ZİRAAT BANKASI

— Ne mübarek, ne bereketli ağaç değil mi ?..
— Evet, her ay binlerce meyva veriyor !

ADEMİ İKTİDAR
ve
BELGEVŞEKLİĞİNE KARŞI

HORMOBİN

Her Eczanede bulunur.

P. K. 1255

Reçete ile satılır.

Sahibi: Yusuf Ziya ORTAÇ

Basıldığı yer : İstanbul Halk matbaası

EN SON MODALARLA AHENKTAR
PARİSİN YENİ PUDRA RENKLERİ

Paris terzihanelerinin bu seneki kolleksiyonları, mevsim roplarının yuz ve tenin yeni renklerle ahenktar olması lâzım geldiğini gösteriyor. Bu son moda yeni pudra renkleri de bir Fransız güzellik mütehassısı tarafından icat ve piyasaya arzedilmiştir. Burada, bunları ancak Tokalon pudrasının yeni ve cazip renkleri arasında bulabilirsiniz. Şeffaf güzellik ve gayet beyaz ciltler için "Naturel,, pudra şayanı tavsiyedir. Ekseri sarışınlar ile açık tenli esmerlere "Rose,, uygun gelir. Pembe bir parlaklık verir. 'Rachel,, pudrası da esmerlere cazip bir renk verir.

"Pêche", yazın aldığımız güneşin altın esmerliğile ideal bir surette imtizaç eder. Bunlardan başka Tokalon pudralarının şimdiye kadar hiç görmediğiniz daha canlı, daha cazip ve daha parlak renkleri vardır.

Tokalon pudrası, "havalandırılmış,, tır ki bu sayede on defa daha incelesir ve âdeta tabiî gibi görülür Taze çiçeklerin esanslarile tatir edilmiştir. Terkibinde "Krema Köpüğü,, bulunduğundan iki mısli daha çok zaman sabıt durur. Tokalon pudrasının yeni ve cazip renklerini hemen bugünden tecrübe ediniz.

Göç mevsimi geldi...

İngiltere — Yolculuk var yolculuk!..